

## Mimika muskullari joylashuvi , funksiyalari va ahamiyati.

To'rayeva Jasmin -Toshkent Davlat Stomatalogiya Instituti 2 kurs talabasi

### Annotatsiya

Maqolada mimika muskullarini joylashuvi , yoshga doir funksiyalari va ahamiyati to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

**Kalit so'z ;** Mimika muskullari, Innervatsiya, Aponevrotik tizim, Paralizatsiya ,Malign neoplazm.

**Kirish .** Mimika — yuz mushaklarining ifodali harakati. Insonning ma'yuslik, xursandlik, g'azab, xafalik kabi hissiyotlarini ifodalaydi. Mimika oddiy kishilarda tabiiy tarzda ro'y beradi. Teatr san'atida esa aktyorlarning doimiy mashqlari asosida yuzaga keladi. Mimika aktyorning nutqi bilan hamohang bo'lib, obraz mohiyatini, qahramonlarning o'zaro munosabatlarini ochishga xizmat qiladi. Mimika muskullari – kalla suyagi yuz qismidan boshlanib , teriga yopishgan bo'ladi. Yuz mushaklarining asosiy vazifasi yuz ifodasidir . Yuz mimikasining bu mushaklari odatda juda nozik bo'ladi. Mimik mushaklarning aksariyati noyobdir, chunki ular suyakdan kelib chiqadi, lekin yuzaki mushak-aponevrotik tizim deb ataladigan murakkab tuzilma orqali bevosita dermaga birikadi . Tananing qolgan qismida teri va teri osti to'qimalari mushak to'qimasidan investitsiya qiluvchi fastsiya qatlami bilan jismonan ajralib turadi. Yuz mushaklarining to'g'ridan-to'g'ri dermisga g'ayrioddiy biriktirilishi ularga yuz ifodasini amalga oshirishga imkon beradi.Mimika muskullari ko'proq ko'z olmasi, og'iz, quloq atrofida joylashgan va shu a'zolar faoliyatida ishtirok etadi.

Mimik mushaklar innervatsiyani yuz nervi orqali amalga oshadi. Yuz nervi ko'prikning ventral yuzasida miya poyasidan medulla bilan tutashuv joyi yaqinida chiqib, tezda ichki eshitish yo'liga kiradi. Chakka suyagi orqali aylanib o'tgandan so'ng, yuz nervi stilomastoid teshigi orqali bosh suyagidan chiqadi. Bosh suyagidan chiqqandan ko'p o'tmay, u quloq oldi beziga teshib o'tadi va u erda beshta asosiy

shoxchalarini chiqaradi. Quloq oldi bezidan chiqqandan so'ng, yuz nervi shoxlari tegishli mushaklarni innervatsiya qilishdan oldin aponevrotik tizimga nisbatan chuqurroq harakatlanadi. Yuzni nerv bilan ta'minlovchi uch shoxli nervning sezuvchi shoxlari aponevrotik tizimga yuzaki harakatlanadi. Bu munosabatlar yuz jarrohlariga ushbu mintaqadagi muolajalar paytida yuz nervi shikastlanishining oldini olish uchun juda muhim hisoblanadi.

Yuzning yuza qismini qon bilan ta'minlash, birinchi navbatda, tashqi uyqu arteriyasining bir tarmog'i bo'lgan yuz arteriyasi orqali amalga oshiriladi. Yuz arteriyasi tashqi uyqu arteriyasidan kelib chiqqandan so'ng, old tomondan mandibuladan pastroqda va masseterning old tomonida yotadi .O'z yo'li davomida u bir nechta shoxchalar chiqaradi, shu jumladan pastki va yuqori labiya arteriyalari, lateral burun arteriyasi va burchakli arteriya bilan tugaydi. Yuzaki yuzga qo'shimcha arterial ta'minot ham kamroq darajada yuzaki temporal va ichki maksiller arteriyalar tomonidan ta'minlanadi . Vena drenaji asosan yuz venasi tomonidan amalga oshiriladi. Oldingi yuz venasi va retromandibulyar venaning oldingi shoxi birlashib, umumiy yuz venasini hosil qiladi, so'ngra u pastki va orqaga qarab yo'nalib, ichki bo'yin venaga quyiladi.

Mimika muskullariga quyidagi muskullar kiradi ;

Bosh usti muskullari- *Musculus epicranius*, *musculus procerus*.

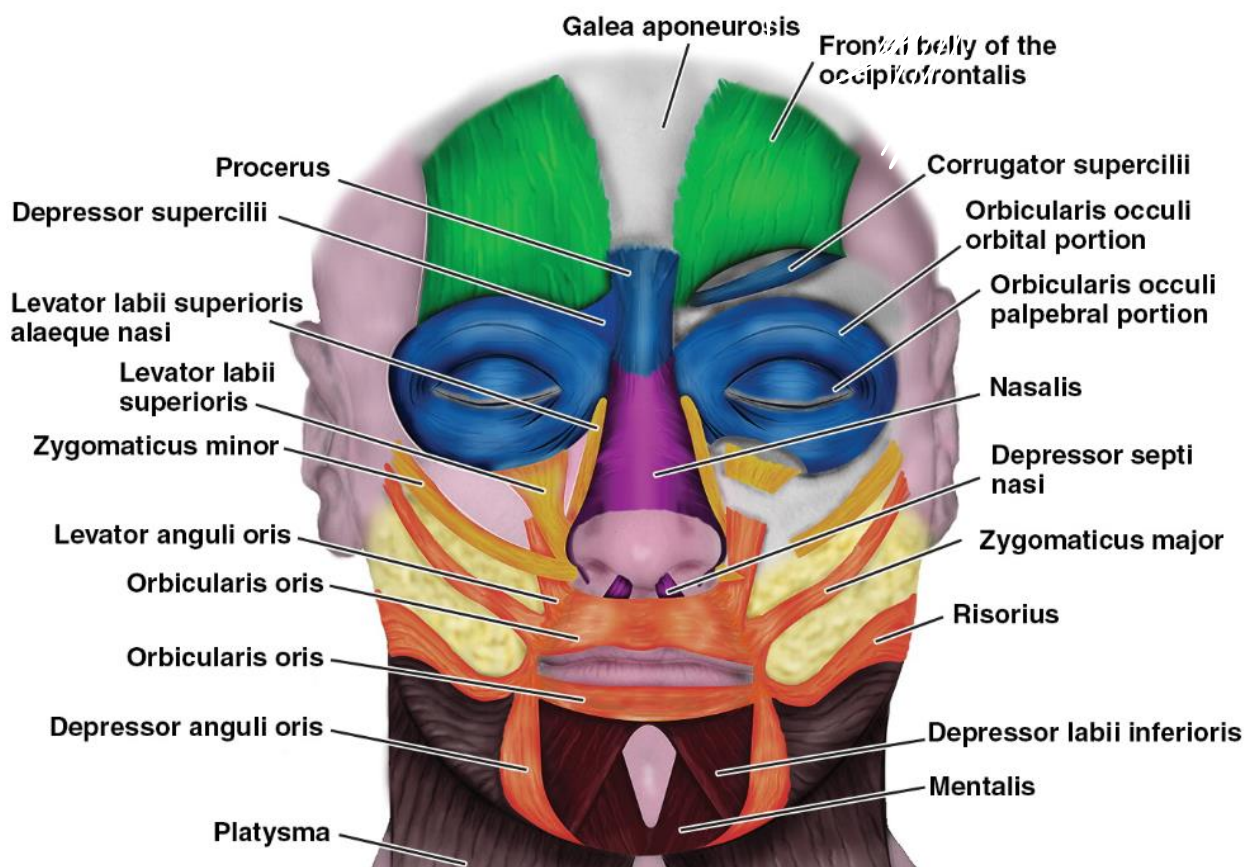
Ko'z yorig'i atrofidagi muskullari- *Musculus orbicularis oculi*, *musculus corrugator supercilli*

Burun yorig'i atrofidagi muskullari- *Musculus nasalis*, *musculus depressor septi nasi*

Og'iz tirqishi atrofidagi muskullari- *Musculus orbicularis oris labialis et marginalis* , *musculus levator labii superior*, *musculus depressor labii inferioris*, *musculus*

levator et depressor anguli oris, musculus zygomaticus major et minor, musculus risorius, musculus mentalis, musculus buccinator.

Quloq teshigi atrofidagi mushaklari- musculus auricularis anterior et superior et posterior.



### Pastki labda joylashgan mushaklar

Yuzdagi mimik mushaklarning eng kaudal kiritish joyi pastki labdir. Ushbu guruh ichida uchta mushak mavjud: mentalis, depressor labii inferioris va platysma. Mentalis va depressor labii inferioris ikkalasini ham osongina aniqlash mumkin. Mentalis pastki labdan pastga qarab, mandibulaning kesuvchi chuqurchasida kelib chiqadi. Depressor labii inferioris mentalisning yuzaki va lateralida joylashgan bo'lib, uning kelib chiqishi simfiz menti va mental teshik o'rtasidagi lateral mandibulyar sirtida yotadi. Platysma juda yupqa varaqsimon mushak bo'lib, u ko'krakning yuqori va deltoid fastsiyasidan bo'yindan yuqoriga,

pastki lab bo'ylab joylashishigacha cho'zilgan.. yuqoridagi rasmda ko'rinib turganidek , pastki jag' darajasida depressor labii inferiorisning yon tomonida joylashgan qo'shimcha taniqli mushak mavjud. Bu mushak depressor anguli oris. E'tibor bering, bu mushak pastki labda joylashmaydi, lekin uni og'iz burchagida (modiolus) kiritish joyidan yuqoriroqda kuzatish mumkin. Depressor anguli orisning batafsil tavsifi og'iz burchagiga qo'shiladigan qo'shimcha mushaklar bilan birga keyingi bo'limda keltirilgan.

### **Og'iz burchagida joylashgan mushaklar (Modiolus)**

Modiolus - bu og'iz burchagidan faqat lateral va yuqorida joylashgan bir-biriga chambarchas bog'langan mushak va tolali to'qimalardan iborat konglomeratdir . Bu eng katta mushak guruhi bo'lib, oltita mushakni o'z ichiga oladi.

Orbicularis oris og'iz bo'shlig'ini o'rab turgan sfinkter mushak bo'lib, u ko'plab qo'shni mushaklar bilan chambarchas bog'langan va og'iz atrofida bir nechta kelib chiqishlarni ham o'z ichiga oladi .

Buksinator mushaklari aslida mushaklarni taqlid qilmaydi, chunki ularning asosiy vazifasi chaynashdir; ammo, bu mushaklar quloq oldi bez kanali bilan bog'liqligini ko'rsatish uchun ushbu maqolaga kiritilgan. Quloq oldi bez kanal buksinatorni ikkinchi maksiller molar tish darajasida teshadi. Bu aloqa muhim ahamiyatga ega, chunki quloq oldi bez kanali bu guruhdagi boshqa mushak, zigomaticus major bilan osongina chalkashib ketadi. M.zigomaticus major quloq oldi bez kanalining old tomonida joylashgan bo'lib, u buksinatorni teshadi . Keyin u yonoq mintaqasida lateral va qiyshiq ravishda zigomatik yoyning zigomatik qismida kelib chiqadi.

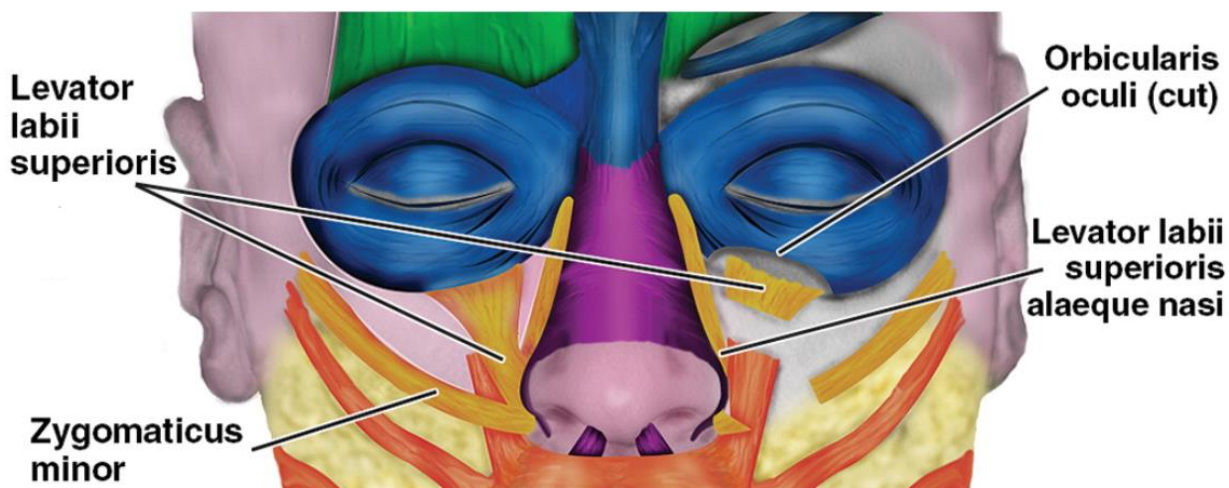
Risorius mushaklari- juda nozik va ko'pchilik bemorlarda aniqlanmaydi. Bu mushakning o'ziga xos xususiyati shundaki, uning suyakga birikadigan qismi yo'q. Suyakga birikishi bo'lmagan boshqa mimik mushak Mentalisdir. Mentalis, shuningdek, og'iz burchagiga yaqin joylashadi, uning kelib chiqishi orbicularis oculi pastki chetiga tutash yumshoq to'qimalarda. Biroq, risorius kabi, uni deyarli har doim tasvirlashda izchil ravishda ajratib bo'lmaydi. Levator anguli oris qo'shilgan



joyidan boshlab, ustki suyakning it chuqurchasiga qadar yuqoriga siljiydi. Bu muskullar guruhida depressor anguli oris mavjud bo'lib, u yuqorida aytib o'tganimizdek, depressor labii inferiorisning yon tomonida yotgan pastki jag'ning qiya chizig'ida modiolusdan o'z kelib chiqishiga qadar pastga qarab boradi .

### **Yuqori labda joylashgan mushaklar**

Levator labii superioris, levator labii superioris alaeque nasii va zygomaticus minor yuqori labda joylashgan uchta mushakdir . Levator labii superioris ustki labda qo'shilishidan boshlab orbitaning pastki chetida infraorbital teshikka qadar cho'ziladi . Bu kelib chiqishida levator labii superioris orbicularis oculi mushaklariga nisbatan chuqur yotadi. Levator anguli oris pastki maxillalar sinus ustida joylashgan eng chuqur mushak ekanligini bilish levator labii superiorini osongina aniqlash imkonini beradi - chunki u levator anguli oris uchun yuzaki mushakdir . Levator labii superioris alaeque nasi ham oson joylashgan. Bu mushak, shuningdek, yuqori labdan yuqoriga qarab harakat qiladi; biroq u levator labii superiorisdan ko'ra medialroq joylashgan bo'lib. Yuqori jag'ning frontal jarayonini aniqlash oson bo'lgani uchun, levator labii superioris alaeque nasi bu suyak tuzilishi bilan yaqin aloqada bo'lgani uchun topish oson . Bu, shuningdek, mimik mushaklarning qolgan qismini aniqlash uchun ajoyib boshlanish nuqtasiga aylanadi.



### **Burunga yorig'i atrofida mushaklar**

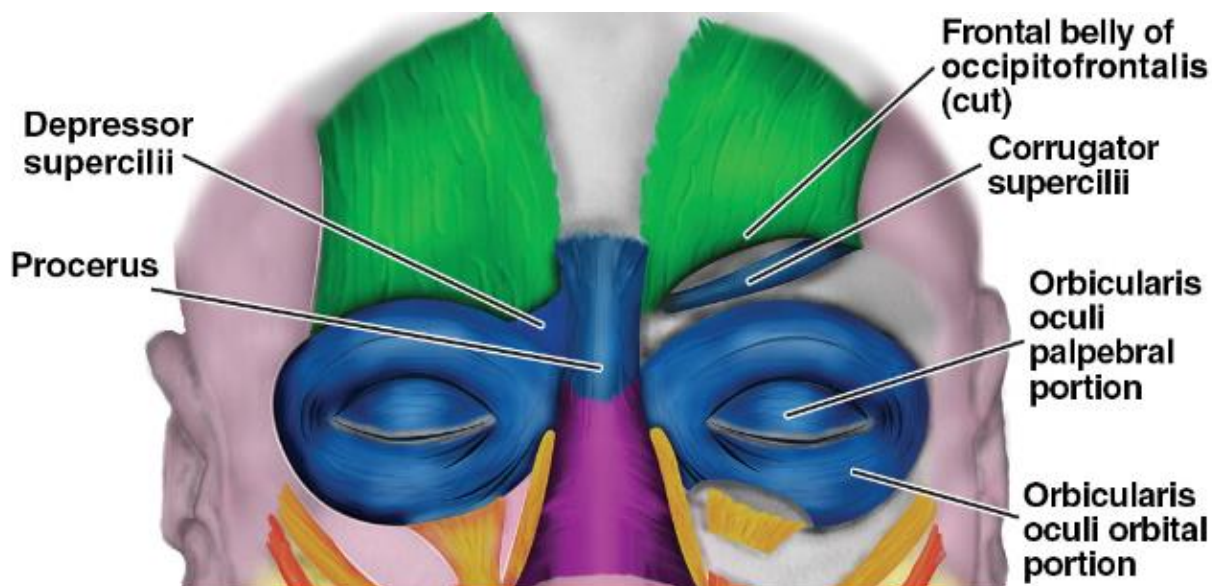
Burun atrofiga uchta mushak kiradi: nazal, depressor septi nasi va dilator naris . Dilator naris, shuningdek, burun mushagining alar qismi sifatida ham tanilgan, ammo muntazam tasvirda aniqlash uchun juda kichik va bu erda faqat to'liqlik uchun eslatib o'tilgan . Burun mushagi osongina burun ko'prigi ustida joylashgan bo'lib, uning kelib chiqishi maksillaning kanina ustunida joylashgan . U burun teshigini siqishning asosiy funktsiyasiga ega va shuning uchun uni "kompressor naris" deb ham atash mumkin . Depressor septi nasi, dilator naris kabi, kichik o'lchamli; ammo, odatda, burun qanotida o'zining kelib chiqishida va ustki jag'ning kesma chuqurchasi ichida joylashgan bo'lishi mumkin, u faqat kaninaning yuqori qismiga medial bo'ladi . Uning asosiy vazifasi burunning uchini pastki qismdan tortib olishdir .



### **Ko'z uorig'i atrofidagi muscular mushaklar**

Ko'z atrofida to'rtta mushak bor . Birinchisi - orbicularis oculi, ya'ni ko'zni o'rab turgan sfinkter mushaklari. U uchta alohida qismni o'z ichiga oladi, ularning har biri o'z kelib chiqishini o'z ichiga oladi. Orbital qismning kelib chiqishi medial orbital rim bo'ylab joylashgan va palpebral va lakrimal qismlar mos ravishda palpebral ligament va lakrimal suyakdan kelib chiqadi . Depressor va corrugator qiluvchi supercillii mushaklari ikkalasi ham orbitaga cranial joylashgan va ko'pincha interdigitatsiyalangan. Depressor supercillii ham orbicularis oculi bilan ham chambarchas bog'langan. Corrugator qiluvchi supercillii ko'proq kranial va depressor supercillii ning yon tomonida joylashgan bo'lib, uning kelib chiqishi frontal suyakdan medial supraorbital chetida joylashgan. Bu unga qoshni tushirish va uni

medial tomonga tortib olish vazifasini bajarishga imkon beradi. Ko'rishda kamdan-kam hollarda aniqlanadi, chunki u odatda oksipitofrontalisning old qorini bilan qoplanadi, lekin ko'rinadigan bo'lsa, ko'pincha koronal tasvirlarda aniqlanadi



**Xulosa:** yuz sohasida joylashgan mimika muskulalari funksiyalari o'rganilgan holda uning funksiyasi buzilishida quyidagi hulosalarga kelindi

- Yuzning bir tomonida mimika hosil qila olmaslik - bu mushaklarning nerviga zarar etkazilishning birinchi belgisi bo'lishi mumkin. Yuz nervining shikastlanishi, jalb qilingan tomondagi mimika mushaklarining yuz falajiga olib keladi.
- Paraliziya - ixtiyoriy mushaklar harakatining yo'qolishi; yuz nervi doimiy yoki vaqtincha shikastlanishiga sababchi bo'ladi. Ushbu zarar insult , quloq oldi so'lak bezining saratoni (malign neoplazma) bilan yuzaga kelishi mumkin, chunki yuz nervi bez orqali harakat qiladi. Quloq oldi so'lak bezi ham jarrohlik yo'li bilan yoki vaqtincha travma tufayli doimiy ravishda zararlanishi mumkin. Bunday falaj holatlari nafaqat yuz ifodasini inkor qiladi, balki bemorning doimiy yoki vaqtincha gapirish qobiliyatini ham jiddiy ravishda buzadi.

## Adabiyotlar

1. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)
2. Elsevier, Dorland's Illustrated Medical Dictionary, Elsevier, 2014-01-11da asl nusxadan arxivlandi, qaraldi: 2022-06-10.
3. Merriam-Webster, Merriam-Webster tibbiy lug'ati, Merriam-Webster.
4. Bosh va bo'yinning tasvirlangan anatomiyasi, Fehrenbach va Herring, Elsevier, 2012, 89-bet  
Kyung Von, PhD. Chung (2005).
5. Yalpi anatomiya (kengash ko'rib chiqish) . Xagerstaun, MD: Lippinkott Uilyams va Uilkins. p. 364. ISBN 0-7817-5309-0.
6. Yuzaki mushak-aponevrotik tizimga alohida e'tibor qaratgan holda yuz mimikasi mushaklarining amaliy sharhi. Mualliflar : Justin R. Xutto va Surjith Vattoth